L-Imnara No. 16

IL - ĦAJJA FL - IMGĦODDI

Mary Ghio

Il-ħajja fl-imgħoddi ma kienetx komda. Il-mara tad-dar kienet tqum fl-erbgħa ta' filgħodu, u wara li tisma l-quddiesa ta' l-ewwel, tmur fuq il-banju taħsel xi ħasla ħwejjeġ. Ħasla ħwejjeġ kien fiha kedda, għax kien ikollha taħsel, tgħalli, tlaħlaħ u tonxor, u wara tixxotta l-kwantita' ta ilma li tkun xerdet ma' l-art. Ix-xirja kien ikollha ssir kuljum, għax *fridge* ma kienx hawn.

Il-bir u l-bomblu kienu jridu jagħmlu tajjeb biex fis-sajf ikunhemm xarba friska; il-kaxxa tas-silġ ġiet aktar il-quddiem. Din il-kaxxa kient ta' l-injam miksija biż-żingu; jitfgħu fiha blokka silġ imgeżwra ġo biċċa flanella jew ġo biċċa kutra ħażina, u fiha jpoġġu l-frott u xi fliexken ta' l-inbid jew ta' l-ilma.

Meta l-mara tiġi bix-xirja tibda tikkorda l-borma. Tagħmel borma ħaxix, titfagħlha xi biċċa żaqq, xi widna, żewġ saqajn immellħa u xi denb tal-ħanżir, u jien ngħid kif kienu jgħidu dak iż-żmien..."tagħmel daqsxejn kawlata tagħqad fuq id-difrejn"!. Il-mara Maltija dejjem kienet tħobb issajjar. Ħaxix bil-kirxa, stuffat tal-majjal jew tal-pulmun. L-Erbgħa u l-Ġimgħa bigilla, sfineġ tal-bakkaljaw, aringi, inċova, ma' ftit fażola, żebbuġ u marinat kien l-ikel favorit tal-ħaddiem Malti. Imqarrun, ross fil-forn, torti, tiġieġa jew fenek, kienu l-aktar li jissajru fil-Ħdud u l-festi.

Għand tal-forn kienu jieħdu id-dixx bl-ikel mgħotti b'sarvetta. Il-furnar kien ikollu biċċiet taż-żingu mqattgħin xi sitt ċentimetri kwadri, b'ganġ f'toqba fit-tarf. Dawn kienu jkunu tnejn tnejn bl-istess numru, biex wieħed jiddendel mad-dixx, u l-ieħor jinżamm minn sidu biex meta jiġi lura għalih isibu jaqbel u ma jinbidillux.

Waqt il-faċendi, l-mara maltija kienet tħobb tgħanni. Dawn huma xi ftit mill-għanjiet li kienu jgħannu waqt il-ħasil tal-ħwejjeġ:

Ajma qalbi kemm tuġagħni,
Qed tuġagħni, għandha biex...
Qabel kellha min iħobbha,
U miskina 'ssa mgħandhiex.

Ħanini beċċun bajdani,
Fejn imur iżoqquhuli;
Ħanini jagħmel għa żaqqu,
Għad xi darba joħduhuli.

Fejn hu dak iż-żmien ta' dari
Meta xebba taqbad tħobb?
Ġranet tagħmel xejn ma tiekol,
Ljieli tagħmel ma torqodx!

In-nisa kienu jgħannu anki waqt li kienu jfettħu l-ħaxixa jew is-suf tan-nagħaġ biex jimlew is-saqqu jew il-mitraħ. Imtieraħ kien hemm tat-tiben, tas-suf jew tal-ħaxixa. Is-suf, l-ewwel kienu jaħsluh il-baħar jew fl-ilma bil-melħ biex ma

L-Imnara No. 16

jdewwidx, u wara l ijinxef sevwe ifetthuh i\ *A •
bil-balla; di nukoll kienu jfettħuha, u*wara iVLV* Venet ****
jittrapuntawh labra t»ìl* xi ħoxna jgħidulha rosei?! î*1£î 5
kienu jaqtgħu biċċiet tad-drapp tondi daqs sold *
ċenteżmi, u mbagħad ipofrġu biċċa taM1-ohra ^ua ii-mi^"**
idaħħl 1-irosella bi spaga twila rnimn taħta għM 1 , •
minn fuqgħal taM. tinfribed tinghafas u tintrabat' tajjeb u
tinqata' bl-imqass; kienu jibqgħu sejrin hekk, jagħnUuhom' xi
żewġt ixbar minn xulxin, sakemm jimleww tul il-mitraħ Kol bi

f ft Wa r^^nat if- ta*bi* bie* iddur bil-familja, i1-mara kienet
tistrieħ billi kienet toħroġ siġġu ħdejn il-bieb ta'barr^ u
toqgħod traqqa' xi qalziet, peduni jew libsa. L-ewwel iddabħal
qisha bajda ta'1-injam fil-peduna, u mbagħad kienet toqgħod
traqqa' bil-paċenzja kollha, waqt litgħid xi kelma roal-ġara dwar
xi problema tal-familja.

Hafna mill-irġiel, wara x-xogħol kienu jmorru 1-każin tal-banda jew ġo xi ħanut ta*1-inbid, jintasbu madwar xi iroe jda jixorbu xi pinta. Mi nidaħħan bil-pipa u minjobrom xi sigar-rett, u jirrakkontaw xi jkun ġara matul il-ġurnata fuq ix-xogħol, u jekk fosthom jinzerta jkun hemm xi wieħed lijbaħħar kien joqgħod jirrakkonta kemm i1-għarqa rama[1] wiċċu, u kemm nies iltaqa' magħhom bil sien u drawwiet differenti...iżejjen 1-istor-ja b'dawk ta' roadwaru attenti u mistagħġba b'dak kollul i jisimgħu.

L-istess kien jiġri fi1-ħwienet ta[1] 1-ikel fejn 1-istejjer ma jonqsux. Ix-xatt tal-Belt kien hemm il-ħwienet ta' 1-ikel għal dawk lijaħdrau ta'burdnara, qaddiefa tad-dgħajes u ftaddiema oħra likellhom mistier fuqil-baħar; platt kirxa jew għaġin kien jiswa sold biss....erba milleżmi ta' Hum.

Fl-antik veru likien hawn il-faqar u kulħadd jixtri bis-soldi u 1-Tibub, pero' 1-ikel kien ġenwin u tajjeb; jien ukoll niftakar it-togħma ta' 1-ikel xort' oħra, aktar bnina. Anke sempliċi biċċa nċova bajda kellha togħma ohrai ... .